

zkušenost, ale právě tak hrozná může být vyhlídka na přežití a život mimo věznici, neboť to znamená najít si práci, najít místo, kde se dá žít, a vytvořit si znovu celý svůj svět.“ Odpovědné osoby organizace pomáhají kněžím dostat se zase na nohy a pozvolna rozvíjet nový život.

Tato skupina se stará také o kněze, kteří jsou závislí na drogách, alkoholu, sexu a internetové pornografii. Zprostředkovává jim terapii, podporu dalších osob, exercicie a kontakty k jiným kněžím.

Dostat se zase do styku s primární láskou, s láskou Boží

Kněz, který sexuálně zneužíval nezletilé, ví, že po tomto skutku už nemůže jít jeho život dál tak jako dosud. Lecčeho se bude muset vzdát, možná dokonce i vykonávání svého kněžského povolání. Pro některé je to snazší, pro jiné je to těžké, ne-li vůbec nemožné. Zde pro ně může započít proces léčby, v jehož závěru uznají, že spáchali cosi hrozného. Proces, díky němuž pocítí, že způsobili velkou duševní újmu dítěti nebo mladistvému, pocítí nad tím bolest a budou svého činu z hloubi duše litovat.

Jejich cesta může trvat dlouho. Je to cesta, na níž je třeba vzít si k srdci, co píše na adresu pachatelů papež Benedikt XVI. ve svém pastoračním dopise irské církvi: „Připomínám vám, abyste zkoumali své svědomí, přijali odpovědnost za hříchy, jichž jste se dopustili, a pokorně projevíli svou lítost. Upřímná lítost otevírá dveře k Božímu odpuštění a milost upřímného polepšení. Modlitbou a pokáním za ty, jimž jste učinili bezpráví, byste měli osobně odpykat své jednání. Kristova vykupitelská oběť má takovou sílu, že může odpustit i ty největší hříchy a nechat i z toho nejhoršího zla vyrůstati dobro. Zároveň nás Boží spravedlnost vyzývá, abychom skládali účty ze svých skutků a nic nezatajovali. Vyznejte veřejně svou vinu, podrobte se rozsudku, ale nepochybujte o milosti Boží.“

Když se to kněžím, kteří se dopustili zneužití, podaří, může i pro ně život pokračovat. Znají se ke svému pochybení, ale stále více také zjišťují, že jejich život nespočívá jen v jejich skutku, byť jej ze sebe nemohou smýt; vždy bude něčím, co k nim také patří. Přijdou však na to, že jejich život může být i nadále hoden žítí a může mít smysl, i když v očích svého okolí ztratili svou důstojnost, svůj vliv a význam. Může to sice trvat velmi dlouho, ale časem se zase setkají se základem své důstojnosti, s láskou Boží, která jim přes jejich skutek není odepřena.

„To jsem udělal já... já, ten skvělý chlapík, velkolepý kněz“

V osmdesátých letech jsem byl odsouzen a prožil jsem 14 měsíců ve vězení s nejnižším stupněm ostrahy. Ve vězení jsem požádal o terapii. Jednou týdně jsem docházel ke svépomocné skupině SLAA (Sex and Love Addicts Anonymous, anonymní lidé chorobně závislí ve věcech sexu a lásky) a do střediska pro pastorační poradenství. Setkání skupiny SLAA pro mě byla přestávkami, v nichž jsem mohl dýchat. Tam byla pomoc. Tak jsem zakoušel soucítění a porozumění pro můj osud – pro to, že jsem sexuálně závislý na dětech, a pro to, že jako dítě jsem sám byl sexuálně zneužit.

Bylo to pro mě jako chorobná závislost. Ztratil jsem nad tím kontrolu. Začínalo to pomaličku. Bylo to jako to, co se říká o kokainové závislosti. Vezmeš si dávku, potom dvě, potom tři a čtyři. Skutečně jsem v tom nebyl schopen sebekontroly.

Také jsem nevěděl, že jsem v procesu závislosti. Bylo to nepochopitelné. Mnoho lidí tomu stěží dokáže uvěřit. Někdy tomu i já sám sotva mohu uvěřit – byl jsem racionální, vzdělaný člověk, a nevěděl jsem, že jde o strašné zneužívání a zradu. Za to teď pykám nejvíc. Lidé říkají, že jsem musel vědět, jak je to hrozná. Musel jsem prý vědět, co těm dětem provádím. Musel jsem vědět, že takové jednání nemá nic společného s kněžstvím, ba ani s lidstvím.

Nevěděl jsem to. Vyrůstal jsem v emocionálně chudém prostředí, kde bylo sexuální zneužívání na denním pořádku.

Odmítání, které zakouším od přátel a příbuzných, je těžko snesitelné. Neodpustili mi mé skutky. Lidé, s kterými jsem celá léta udržoval zdravé, blízké vztahy, mě odhánějí. Nevědí si s touto skutečností rady. Nemohou prostě uvěřit, že jsem to všechno dělal a nevěděl, co dělám.

Bylo to ve mně jako plíživý jed. Otrávil to můj život a já jsem tím jedem nakazil životy druhých lidí a nevěděl jsem, jak je to hrozné. Nejraději bych ze sebe vyklouzl a vklouzl do kůže jiné osoby. Chtěl bych být někým jiným, protože ta pravda ve mně je prostě strašná. Ochromuje mě to. To jsem udělal já... já, ten skvělý chlapík, velkolepý kněz, přítel lidí. Já jsem to učinil.

Prostě tomu nemohu uvěřit. Nemohu uvěřit tomu, že jsem se přivedl do situace, za kterou platím celým svým životem. Společnost mě v tomto stavu udržuje, a totéž dělám i já. Sice už nejsem ve vězení, ale pořád jsem zajatcem, vězněm. Nevím, proč jsem to udělal.

Dokud jsem pracoval v obci, chtěl jsem mobilizovat všechny dostupné zdroje síly, vytvořit svazky s lidmi a nadchnout tyto lidi pro křesťanský život. Chtěl jsem, aby milovali život v obci, vzájemně si pomáhali a tvořili správné rodiny. Myslím, že jsem kolem sebe vytvořil svou rodinu, kterou jsem předtím nikdy neměl. A měl jsem s tím úspěch.

Lidé měli rádi, co jsem dělal, protože jsem jim dával, co potřebovali. Umožnil jsem jim, aby projevili, co jsou zač, aby rozvíjeli svá nadání a využívali svých vlastních sil pro rozvoj společenství. Dělal to skvěle. Já jsem byl dobrý. Díky členům obce jsem cítil uznání a potvrzení.

Na druhé straně jsem byl ale strašně sám. Nebylo mi dobře. Vztah k mému představenému faráři ve mně budil nejistotu. Manipulovala jím jedna žena. Říkala mu třeba, kdy má jít na toaletu. Velmi mě iritovala. Farář neměl nad obcí prakticky žádnou kontrolu. Všechno šlo přes tuto ženu. Měl pod sebou dva kněze, kteří by mu byli lepšími rádci. To všechno ve mně vyvolávalo zmatek.

Hledal jsem otcovskou postavu. Chtěl jsem, aby se této role ujal farář, ale ten to neudělal. Stoupal ve mně hněv. Kompenzoval jsem to tím, že jsem dělal všechny ty velkolepé věci v obci, a doufal jsem, že se mi díky tomu dostane potvrzení. Z mé práce něco bylo, nicméně způsob, jakým vznikla, nebyl v pořádku.

Zacházel jsem do extrémů. Byl jsem opravdu zuřivý a frustrovaný, protože jsem nemohl kontrolovat, co se děje v domě. To proto jsem inicioval všechny ty skvělé, úspěšné akce v obci. Ale ve skutečnosti jsem uvnitř plál a připravoval jsem se. Tenkrát jsem to nepoznal a myslel jsem si, že vykonávám dobré dílo.

Říkal jsem si: „To, co se tu děje, je opravdu fantastické.“ Na druhou stranu jsem si začal s dětmi, které stejně jako já neměly příliš stabilní emocionální život. Kromě jiného mi hlavou táhlo: „Nedovolím, aby se těmto dětem stalo totéž co mně, totiž že by ztratily otce.“ Dokázal jsem rozpoznat, že jim bylo ublíženo a potřebují otce. Tím jsem pro ně chtěl být já.

Těm potřebným a citově ochuzeným dětem jsem se věnoval nejvíc. Se svými kolegy jsem nevycházel v dobrém, a tak jsem se obracel na členy obce a na děti, když jsem potřeboval pomoc. Dnes vím, že jsem se identifikoval s nimi a s jejich potřebami a zraněními. Byly stejné jako ty moje. Stal jsem se pro ně rodičem – právě tak, jak jsem se to naučil.

Mladistvým bylo většinou mezi 13 a 17 lety. Jen jednomu bylo deset. Začalo to, myslím, tím, že jsem navázal vztah s jedním předčasně sexuálně zralým chlapcem. Byl jsem v bazénu a on dělal všechny ty sexuální věci. Tím se to u mě spustilo. Byl jsem pak sexuálně dost agresivní. To je jeden ze zážitků, které mám před vnitřním zrakem a kvůli nimž se tak špatně cítím. Neměl jsem nad sebou kontrolu a zacházel jsem s ním velmi agresivně. O několik měsíců později to chtěl ukončit... ale já jsem to nedokázal.

Myslím, že poznal, že ten oheň ve mně rozničil on, a nevěděl, jak mě přimět, abych s tím skončil. Já jsem k tomu neměl dostatek moudrosti ani síly. Spali jsme spolu. Když se ohlížím, vidím to jako strašnou scénu. Myslím, že

jsem viděl opravdovou hrůzu v jeho očích, když říkal: „To už je na mě příliš. Já už to nechci.“ Bylo mu 15 let. S jeho rodinou jsem udržoval blízký vztah.

Šel jsem za terapeutem, protože jsem se pokusil sexuálně obtěžovat jednoho sedmnáctiletého chlapce a ten to doma řekl rodině. Terapeut se mě zeptal, jestli už byly jiné podobné příhody, a já jsem přitakal. On na to řekl: „Sedíte na atomové bombě.“ Tehdy jsem chtěl ty děti ochránit. Nechtěl jsem, aby byly zneužívány stejně jako já. Nechtěl jsem, aby se z oběti stal pachatel. Když jsem odcházel domů, modlil jsem se a ptal se, co bych měl dělat. Prosil jsem Boha o sílu, abych dokázal obejít všechny rodiny a říci jim, co jsem učinil jejich dětem.

Navštívil jsem čtyři rodiny. Všechno jsem tam vyprávěl. Podnítl jsem rodiny k tomu, aby poslali své děti na terapii. Pak se do toho zapojila policie. V tomto státě existuje zákon, podle kterého je v takových případech ohlašovací povinnost. Hlášení poslal jeden z terapeutů.

Byl jsem obžalován pro „odporné a nenávist zasluhující jednání proti lidskosti“, pro těžké zneužívání a pro zneužití a tělesné ublížení. To zní skutečně děsivě. Já jsem nikdy nechtěl někoho zneužívat. Tenkrát jsem nepoznal, že mé jednání je „zneužívání“. Teď to poznávám. Bylo to hrozné. Nikoho už nechci zneužívat.

Byl jsem osamělý, ublížen a plný hněvu, zejména vůči faráři a ženě, která jím manipulovala. Kvůli mnoha věcem jsem se rozčiloval a zuřil, ale nevěděl jsem proč. Když se ohlížím nazpět, vidím, že se v mém životě nenašel nikdo, kdo by mě vzal a zatřásl mnou. Nikdo to nechtěl poslouchat.

Nevěděl jsem, jak velmi je mé jednání morálně špatné. Ve výuce morální teologie jsem se o sexuálním zneužívání nic nedověděl. Ale mně se nelíbilo to, co se stalo, vůbec se mi to nelíbilo. Můj život nebyl nic než chaos. Opravdu hodně jsem masturboval. Zapletl jsem se s hochy. Nebyl jsem schopen skutečně vidět, co se stalo. Byl jsem zmatený a cítil jsem odcizení vůči sobě samému.

Můj vztah k Bohu byl nadále dobrý. Myslel jsem si, že všechny ty záležitosti spolu vydržíme. Ale byly to záležitosti příliš závažné. Bůh mé modlitby

nepřijal. Zpovídal jsem se, kál jsem se a cítil jsem se očištěn, ale okamžitě jsem hřešil znovu. Proto jsem řekl Bohu, že od nynějška budu chodit do kuchyně vařit polévku, kdykoli budu mít volný den, a to tak dlouho, dokud budu něco páchat. Chodil jsem tak s matkou dětí, které jsem zneužíval.

Jednou jsem četl přiléhavou formulaci o čemsi, co „odnímá všechnu sílu, všechny schopnosti“. Přesně tak bylo mně. Hodně jsem ztratil. Hodně ze svého života, i to nejdůležitější – svou integritu. Ztratil jsem svou domovinu a mnoho lidí, které jsem opravdu miloval a kteří pro mě hodně znamenali. Jsem však rád, že jsem ztratil ty, do nichž jsem byl tak chorobně zamilován. Za to jsem vděčný. Měl jsem hodně destruktivních vztahů.

Bůh mi zůstal věrný. Já jsem se na něj hněval právě tak jako Job. Říkal jsem: „Proč mi to děláš?“ Jeden morální teolog mluví o „ontologickém zlu“ ve světě. Já jsem ho prožil.

V té tragické době mi stále zůstávala ve vědomí jedna věta o Bohu: *Deus est fides*. Bůh je věrný. Boží věrnost ke mně jsem cítil ve svých nejtemnějších hodinách, dnech a letech a cítím ji dodnes.

Také církev mi zůstala věrná, ačkoli ve své diecézi cítím jisté odcizení. Můj biskup stál věrně při mně a já mu děkuji, že mi celou tu dobu pomáhal. Nemohu však nadále pracovat ve své diecézi jako kněz. Rád bych opět pracoval jako kněz.

Co dělá kněz, který už nemůže být činný jako kněz? Je to bolestný proces, který vypadá takhle: Zkoušíš si najít práci, jenže máš vzdělání, jež „sekulární“ svět nepřijímá. Zkoušíš si doplnit vzdělání a učíš se věci, které vlastně vůbec nechceš vědět. Pak nastoupíš do nějaké práce, v níž se necítíš dobře. Zpočátku to bylo tak frustrující, že jsem musel vynakládat všechny své síly, abych každým dnem prošel ve stavu podobném transu a snášel hodinu za hodinou. Čas ale nezůstává stát, a je přece třeba dělat také docela jiné věci.

Brzy mi bude 40. Pozval jsem asi 60 lidí na oslavu mého nového domu. Těším se na to. Dělá mi dobře, že mé vztahy k lidem kolem mě získaly novou integritu. Obával jsem se, jestli jsem v těch hrůzách a nemoci neztratil

svou pravou podstatu. Ale jsem stále tentýž vřelý, empatický člověk jako dřív. Opět je to vidět. Jsem rád.

Když mě požádali, abych napsal tento příspěvek, byl jsem za tuto příležitost vděčný. Chtěl jsem vám sdělit své zkušenosti a neskrývat je před vámi. Snad tímto prostřednictvím sešle Bůh nám všem svou spásnou milost. Dnes považuji za svou kněžskou úlohu mluvit o svých zkušenostech. Kéž nám přinesou spásu. (Rossetti a Müller, 1996, s. 120n.)

Z obětí se stávají pachatelé

Přibližně dvě třetiny kněží, kteří byli obžalováni pro sexuální zneužívání, a zúčastnili se průzkumu pořádaného Institutem svatého Lukáše, jsou lidé, kteří byli jako děti sami sexuálně zneužíváni. „Mnozí lidé s takovouto zkušeností z dětství žijí později šťastným aktivním životem. Přesto znamená takové zneužití v dětství riziko, že postižený se jako dospělý sám stane pachatelem. Z mnoha obětí sexuálního zneužívání se stali dobří kněží. Přesto se s nimi mělo hovořit o tomto jejich zranění a odevzdat je k vyléčení Bohu, než byli připuštěni ke kněžskému úřadu.“ (Rossetti a Müller, 1996, s. 73nn.) Výše citovaný kněz ve své kazuistice píše:

Neuběhly ani tři týdny, když tu jsem uviděl televizní show „20/20“. Šlo tam o mladistvého, kterého sexuálně zneužil jeho nevlastní otec. Ten mladistvý teď sedí ve vězení. Zabil nevlastního otce. Později jsme se dověděli, že tento nevlastní otec sám byl jako dítě sexuálně zneužíván. Reportér řekl: „Z obětí se stávají pachatelé.“ Vtom jsem si uvědomil pravdu.

Zasáhlo mě to jako blesk. Z obětí se stávají pachatelé. Okamžitě se mi rozbušilo srdce. V hlavě mi vířilo a ztěžka jsem dýchal. Náhle jsem věděl, že jsem byl obětí a stal jsem se pachatelem. Přestal jsem hrát roli oběti a přijal jsem odpovědnost za své činy.

Přestal jsem hledět na to, co přesně je čí vina, zhroutil jsem se a řekl jsem si: „Já jsem za to odpovědný.“ To jsem udělal.

Dnes, po mnoha terapeutických sezeních, už dobře vidím onu velkou černou díru v mém životě, kterou jsem se neustále snažil zaplnit. Chtěl jsem ji zakrýt. Cokoli jsem do ní házel, všechno mi více ubližovalo, než pomáhalo. Zlepšení nastalo teprve tehdy, když jsem se od té díry odvrátil. Přestal jsem se snažit ji zaplnit. Víím však, že existuje. Cítím ji. Je to temné místo, je to moje součást.

Vím ale, že ji nikdy nemohu zaplnit, neboť je bezedná. Za to, co se v ní ztratilo, už nenajdu náhradu. Svůj život nad ní stavím kolem ní. Jedna moje část nebude nikdy zdravá, zůstane navždy zraněná. To je můj život. Už nežiji ve lži, žiji v pravdě.

Jsem rád, že se mohu držet tohoto obrazu.

Pokaždé když se rozvíjí nedobrý vztah nebo nedobrý vzorec chování, zjevuje se moje černá díra. Nadzvedá se poklop a já vidím, kam jsem se to vydal. Znamenám je, když se nějaký vztah vyvíjí směrem ke zneužívání, sexualitě a kontrole. Když jsem stísněný, cítím osamělost a dávám se do pití, začnu uvažovat a řeknu si: „Takhle nikam nedojdu.“ Když jsem přepracovaný a začínám mít strach, poznávám, že musím zpomalit tempo a pouštět se do věcí postupně, brát jednu za druhou. Potom musím poodstoupit a uklidnit se. Říkám sám sobě: „Dobrá, jsi teď dost stresovaný, dost poblázněný.“

Během terapie jsem na mnoho věcí přišel díky knize M. Scotta Pecka „People of the Lie“ (Lidé lži). Peck vychází z toho, že žijeme ve lži a nejsme schopni tuto lež vidět, dokud nám někdo neukáže pravdu. Já jsem žil rodinnou lží popírání a nutkavosti, což i ze mě udělalo pachatele. Peck říká, že nejsme schopni vědomě se rozhodnout zbavit se lži, dokud konečně nepoznáme pravdu. Lež ovlivnila náš život. Musíme přijmout odpovědnost za škody, které jsme napáchali, a pak jít kupředu. To teď dělám. Přijímám odpovědnost za škody, které jsem napáchal. Pečuji o to, aby se toto chování v mém životě už nikdy neopakovalo. A jdu kupředu.

Přál bych si, aby mi to lidé věřili. Přál bych si, aby si řekli: „Ten je v pořádku, zná sám sebe, je dost silný na to, aby se sebral, ví, jaké síly musí zmobilizovat, aby neupadl do regrese.“ Zejména oficiální představitelé církve se obávají, že církev bude soudně obžalována nebo odhalena. (Rossetti a Müller, 1996, s. 120n.)

Další zacházení s pachatelem

Další otázka, kterou se katolická církev musí zabývat v souvislosti se sexuálním zneužíváním nezletilých kněžími, je ta, zda se kněz, který sexuálně zneužíval nezletilé, může po terapeutickém ošetření vrátit do církevních služeb. Na to se názory různí. Když jsem se před několika lety zúčastnil mezinárodní konference ve Vatikánu na téma sexuální zneužívání kněžími a řeholníky, jasně se ukázalo, jak se postoje k tomuto problému různí.

Nulová tolerance, nebo omezené využití?

Jedni sledují severoamerický model nulové tolerance a hlásají, že ten, kdo se jednou zachoval ve smyslu sexuálního zneužití, chová se tak nebo se chovat bude, už nikdy nesmí pracovat jako duchovní průvodce či kněz. Jiní si zase troufají rozlišovat mezi pedofilně či efebofilně založeným knězem, který se v mnoha případech zachoval tak, že masivním způsobem zneužíval druhé (orálním sexem nebo penetrací, ať už skutečně provedenou, nebo pokusem o ni), a jeho prognóza je takřka nulová, pokud jde o jeho schopnost kontroly jeho sklonu – a na druhé straně knězem, který se jednou, a to v mimořádné situaci (například proto, že byl opilý nebo byl právě v obzvlášť těžkém duševním stavu), zachoval ve smyslu sexuálního zneužití „méně závažným“ způsobem,

tedy nemravnými doteky přes šaty. Přitom je třeba mít na paměti, že oběti mohou v obou případech utrpět újmu se zhoubnými následky.

Nevyužívat člověka pro duchovní péči, jestliže má pedofilní nebo efebofilní fixaci

Kněz, který zneužívá nezletilé osoby, tím prozrazuje, že není schopen řídit svá sexuální hnutí odpovědným způsobem. Jestliže má pedofilní nebo efebofilní fixaci, neměl by být ani po terapii v zájmu vlastní ochrany i ochrany potenciálních obětí využíván pro práci s dětmi a mladistvými ani pro všeobecnou duchovní péči – ta nejruznějším způsobem umožňuje přístup k dětem a mladistvým. Trpí určitou nemocí, která je obvykle nevyléčitelná. Terapie může vést k tomu, že časem dokáže kontrolovat své sexuální impulzy. Přesto již nemůže být činný jako duchovní průvodce, v důsledku toho, co udělal, i jaké potenciální nebezpečí z něj vystupuje. Týká se to nejen duchovní péče o mladistvé, ale i duchovní péče v obecnějším smyslu, například v obci. Pro takového kněze je nutné vytvořit podle okolností možnosti pro nalezení formy, v níž může prožívat a realizovat svou kněžskou identitu – pokud s pomocí terapeutických a duchovních průvodců postoupil tak daleko, že rozpoznává chybnost svého chování, pocituje lítost nad svým jednáním a dokáže kontrolovat své impulzy.

Pokud jde v podobných případech o efebofilního kněze, může mu psychoterapie a duchovní doprovod pomoci k sexuálnímu vyzrání. Podaří-li se to, bude časem schopen navazovat niterné emocionální vztahy s muži a ženami.

Jasně vymezená činnost v duchovní péči po jediné regresivní chybě v chování

Kněží, o nichž je možno na základě dobrozdání odpovědných odborníků říci, že nejsou pedofilně nebo efebofilně založeni a že v jejich případě šlo o jedinou regresivní chybu v chování, jejíž příčinou byly mimo jiné nedostatky v oblasti intimity – takoví kněží mohou podle individuálních okolností po úspěšné psychoterapii vykonávat činnost ve sféře duchovní péče. To platí zejména pro kněze, který se při svém chybném jednání zachoval efebofilně. Jestliže však existuje byt' jen stopa pochybnosti, zda kněz nebude regredovat, pak by pro něj mělo být vyloučeno i omezené využití v duchovní péči. Jakékoli využití v duchovní péči vyžaduje, aby bylo informováno okolí a kněz aby byl nadále podroben supervizi, aby měl doprovod, pozorování i kontrolu díky duchovnímu doprovodu a psychoterapii.

Tento metodický postup je obtížnější a komplikovanější než takzvaná nulová tolerance. Podle mého přesvědčení je však přiměřenější jak situaci, tak pro kněze.

CÍRKEV

Kněží, kteří zneužívají nezletilé, škodí především osobám, které obtěžují nebo zneužívají. Škodí nicméně také své církvi. V jedné anketě v USA spojovalo 37 procent dotázaných katolickou církev se sexuálním zneužíváním. Dnes to možná platí už i pro nás v Německu. Případy sexuálního zneužívání v jejich vlastních řadách podstatně poškodily věrohodnost a důvěryhodnost katolické církve v Německu. To má mnoho negativních následků, a to nejen na obraz kněží a kněžského dorostu.

Církev jako oběť

Církev se nestala obětí až teď

Církev se již sama stala obětí. Možná k tomu přispěla sama v osobách svých představitelů. Ti často – zčásti z nevědomosti – dostatečně pozorně nezkoumali, koho připouštějí k církevní službě. Dříve to bylo

ZKUŠENOST INTIMITY A ŽIVOT V CELIBÁTU

I pro toho, kdo chce žít v celibátu, je důležité vykonat všechny vývojové kroky, které jsou nezbytné k tomu, aby dokázal zralým a odpovědným způsobem zacházet se svou sexualitou a mohl zakoušet intimitu ve vztazích s muži a ženami svého věku způsobem, který je v souladu s celibátem. Takové vztahy, které také kněží prožívají jako svou oporu, jsou naprosto rozhodující ochranou před potenciálním sexuálním zneužíváním.

Znaky intimacy

Jiným slovem pro intimitu je pojem „niternost“. Z tohoto pojmu je zřejmé, že u intimacy, případně schopnosti intimacy, jde o schopnost navazovat niterné vztahy. Začíná to niterným vztahem k sobě samému, pokračuje schopností navazovat niterné vztahy s jinými lidmi

a končí schopností navázat niterný vztah s Bohem. Niterný či intimní tedy znamená mnohem víc než sexuální intimitu.

V zážitku intimity se projevuje naše touha po hlubokém, významném, niterném vztahu k jiné osobě. My lidé jsme zaměřeni na to, abychom svůj život niterně a hluboce sdíleli s jinými lidmi. V hlubokých, intimních vztazích zakoušíme vřelost a cit náklonnosti. U zážitku intimity jde o spojení mezi lidmi na niterné, hluboké úrovni. To se může dít různými způsoby. Zážitek sepětí s druhým člověkem může být tělesné, emocionální, intelektuální, duchovní, sexuální nebo sociální povahy.

Zralé a nezralé formy intimity

Znaky intimity jsou mimo jiné důvěra, pocit bezpečí, nepřítomnost bázně, zážitek přijetí a otevřenosti, použitelnost, zranitelnost, empatie, vyvážený mocenský poměr. U zážitku intimity je třeba rozlišovat mezi zralou a nezralou formou intimity.

O nezralé intimitě mluvíme také tehdy, kdy sexuální pocity nahrazují pravou intimitu. Intimita pak slouží pouze jako fasáda pro sexuální pocity a jejich uspokojování. Lidé, kteří ve zdánlivě intimním vztahu hledají jen obdiv ze strany druhého, stejně jako lidé, jejichž chování ve zdánlivě niterném vztahu je závislé na uznání druhého, nejsou ve skutečnosti schopni vztahu.

Zralá intimita se projevuje ve schopnosti vzájemně si na hluboké úrovni sdělovat myšlenky, přání, touhy, úzkosti a naděje a dokázat se vcítit do druhé osoby. Zralá intimita se dále projevuje, když dva lidé na základě síly svého já navazují vzájemně osobní vztah plný emocí a nesený důvěrou. Pravá, zralá intimita se navíc ukazuje v tom, že dva lidé spolu procházejí dobrými i zlými okamžiky, sdílejí spolu časy radosti i časy smutku.

Různé možnosti zakoušení intimity

Intimitu můžeme zakoušet různými způsoby. Téměř všechny možnosti prožívání intimity platí i pro lidi žijící v celibátu.

- O *tělesné intimitě* mluvíme, když osoby, které jedna pro druhou hodně znamenají, jsou si tělesně nablízku, mají tělesný kontakt, objímají se a dotýkají, aniž by tato tělesná blízkost musela mít výslovně sexuální zaměření.
- O *duševní a emocionální intimitě* hovoříme, když spolu osoby komunikují o osobních věcech, které jsou pro ně podstatné; když si velice osobním a hlubokým způsobem navzájem sdělují své naděje, sny, obavy a starosti.
- O *intelektuální intimitě* mluvíme, když se osoby dokážou spolu bavit o závažných ideách, myšlenkách a přesvědčcích.
- *Sociální intimita* znamená, že se osoby spolu do něčeho pouštějí, například si užívají dobrého jídla nebo spolu tráví dovolenou, prožívají společně třeba západ slunce a mají při tom hluboké zážitky, kterými se vzájemně obohacují.
- *Duchovní intimita* znamená niternou komunikaci o náboženských myšlenkách, duchovních pocitech a přesvědčcích, duchovní zážitky, které má člověk sám a s druhými osobami. K tomu patří též duchovní praktiky, jako jsou společné modlitby a bohoslužby. Duchovní intimitu můžeme zakoušet také v hluboce prožívaném vztahu k Bohu.
- *Sexuální intimita* znamená sdílení a vzájemnou výměnu pocitů, myšlenek, fantazií a přání sexuální povahy s blízkým člověkem. Zahrnuje to tělesnou blízkost, tělesný kontakt a takové způsoby chování, jejichž cílem je být sexuálně vzrušen, stimulován a uspokojen, a to nezávisle na tom, zda to vede k sexuálnímu styku nebo zážitku orgasmu pro jednoho nebo oba partnery.

- O *celibátní intimitě* mluvíme, když spolu dva lidé sdílejí hluboké přátelství a přitom spolu nežijí v manželství ani tělesně či psychicky neporušují slib života bez manželství.

Intimita se vyznačuje blízkostí, spjatostí a zážitkem vřelosti a náklonnosti. O typu a intenzitě intimity rozhoduje vždy konkrétní kontext.

Obzvláště intenzivní by intimita mohla být v partnerství nebo přátelství – ne snad neustále, ale přece jen stále znovu. Existuje člověk, který mě nejlépe zná a kterého já nejlépe znám. Může být pro mě člověkem, s nímž zakouším tu největší intimitu. Je také intimita v rodině nebo v klášterním společenství. Ta může mít velice různou intenzitu podle toho, jak jsou si lidé blízcí a do jaké míry je atmosféra, která mezi nimi panuje, vhodná pro opravdová a otevřená, upřímná setkání.

Existují také přechodné formy intimity. Je to například intimita v supervizní skupině, intimita v určitém kroužku, jako je například náboženské setkání v domě nebo v rodině, jestliže si tam členové skupiny mohou navzájem sdělovat pocity, naděje i obavy a jestliže se vzájemně oceňují a mají se rádi. Dalšími formami intimity jsou intimita mezi kolegy v práci, která se omezuje na to, co dotyčné lidi spojuje pracovní, nebo intimita se známým člověkem, který je mi důvěrně blízký, občas se s ním setkávám, komunikuji s ním o různých závažných problémech či zájmech a mám ho rád. Nakonec je také zážitek intimity v rámci duchovní péče, duchovního poradenství nebo terapie.

V rozličných soukromých a pracovních vztazích záleží na tom, abychom byli schopni intimity. To znamená, abychom dokázali připustit blízkost, ale zároveň ji dokázali formovat tak, aby se nedostala do konfliktu s autonomií a nezávislostí druhé či naší vlastní osoby.

Máme-li být schopni zakoušet intimitu, musíme si na to udělat čas. Vztahy je třeba pěstovat. Důležitými znaky opravdové intimity jsou trvalost, věrnost a závaznost. Postoj, podle něž nesmím mít žádné partikulární přátelství, a strach ze zranitelnosti nepřejí zakoušení

intimity. Chceme-li se vyhnout intimitě, musíme se držet následujících zásad (podle: Luke Notes, sdělení Saint Luke Institute, Washington; www.sli.org):

Buď stále vlídný.

Jakmile hrozí konflikt, ustup stranou.

Dělej, že máš pořád něco na práci.

Nikdy neztrácej kontrolu.

Plánuj si cíle a striktně se jich drž.

Vždy buď neústupný.

Jakmile něco nejde, jak by mělo, najdi si někoho, na koho za to můžeš svalit odpovědnost.

Nikdy neříkej druhým, co chceš a co očekáváš.

Snaž se druhé změnit.

Trvej na tom, že věci se dělají tak, jak je dělali tvoji rodiče.

Předpokládej, že znáš druhé lidi lépe, než znají sami sebe.

Zážitek lidské blízkosti v hlubokých přátelstvích a vztazích

Člověk potřebuje domov, ve kterém může žít

Jean Vanier, zakladatel komunitního hnutí Archa, říká prostě a jasně: „Člověk potřebuje prostě rodinu: domov, ve kterém může žít.“

Abych mohl jako člověk žijící v celibátu žít zdravě a přitakávat životu, musím být zapojen do sítě vztahů. V mém bližším a širším okolí musí být lidé, kteří pro mě znamenají cosi jako rodinu, společenství, obec. Jsou to lidé, k nimž náležím nebo kteří náleží ke mně. Jsou to lidé, kteří vždy rozehřívají mé srdce, když na ně pomyslím nebo když jsem s nimi. Vzpomínám si na jednoho bývalého řeholního bratra,

který už je dneska ženatý a má dvě děti. Ten řekl: „Když se blíží večer a já vím, že už brzy budu u své rodiny, je mi teplo u srdce a těším se. Kdybych byl tehdy, kdy jsem ještě žil v klášteře, pociťoval něco podobného při myšlence, že přijdu domů, asi bych byl v klášteře zůstal.“

I pro člověka, který žije v celibátu, je důležité, aby v jeho životě bylo několik lidí, k nimž cítí obzvláštní příslušnost, kteří mu poskytují pocit domova. U těch je prostě sám sebou, je přijímán, samozřejmě přijímán a ceněn, aniž by pro to musel zvlášť něco dělat. S nimi může hovořit o tom, co ho trápí a zajímá. S nimi je splněna jeho potřeba přijetí a blízkosti.

Hluboké, blízké vztahy mohou být jednou z podstatných opor celibátního života, mohou mít značný význam pro kultivaci života v celibátu. Touha po hlubokých vztazích je vlastní každému zdravému člověku. Je to jedno z nejtoužebnějších hlubokých přání, která známe. Je to touha, která je vlastně silnější než touha po sexuálním splnutí. Sexuální sjednocení může být způsob, jak zakoušet vztah. Nemůže však zastupovat celý vztah se všemi jeho aspekty. Pokud lidé neudržují s jinými lidmi hluboké, niterné vztahy, může se stát, že v jejich životě zeje na tomto místě prázdnota. Pokoušejí se tuto prázdnotu vyplnit sexuálními setkáními, ale kýženého cíle tím nedosahují.

Živné vztahy v řeholním společenství

„Moje vztahy v klášteře mě neživily,“ říká jeden řádový bratr. „Ostatní ke mně byli laskaví, v tom ohledu si nemohu stěžovat. Ale to je právě to.“ A tak se schoval ve svých knihách, ale to ho ještě méně posílilo. Vztahy, které nejsou víc než vzájemná výměna zdyřilých frází, nemohou člověka posilovat. Někdy je to tak bohužel i mezi členy řeholního společenství. Také jejich vzájemné vztahy bývají pouze povrchní. Jeden o druhém vlastně nic neví. Je možné dennodenně se potkávat,

každodenně, ne-li častěji, se společně modlit, a přece se míjet, takže nedochází ke skutečnému sepětí, v němž jeden člověk skutečně navazuje kontakt s druhým člověkem.

Co se ale děje, když zůstane u takových povrchních vztahů? Pro muže nebo ženu žijící v klášterním společenství může být fatální, jestliže se musí vzdát opravdových kontaktů v rámci společenství; jestliže v něm není alespoň několik bratří či sester, s kterými může komunikovat na hlubší úrovni.

Ten, komu je odepřeno uspokojení z dobrých mezilidských vztahů, pokouší se získat vytouženou pohodu skrze úspěch, práci a mnoha jinými způsoby. Jiný spíše rezignuje a stáhne se ještě více do ústraní. Mnozí se snaží navazovat vztahy mimo společenství řádu, vztahy, které by byly závazné a živné. Jako je pro psychické zdraví partnerů v manželském vztahu nezbytný hluboký, niterný vztah, tak je i pro psychické zdraví jednotlivých členů náboženské obce nezbytné udržovat s několika lidmi hluboký, niterný vztah.

Co se však děje, jestliže se lidé v určitém společenství setkávají jen povrchně, jen zkrátka dobře fungují a neposilují se vzájemně živou komunikací a vzájemným přítakáním? Kde se to děje setrvale, tam se lidé nemohou rozvíjet do šíře, nemohou se vyvíjet. Jejich svět je užší a užší. Do jejich života se vtírá strach, nejistota, pocity méněcennosti a deprese. V takovém prostředí, kde se lidé trvale uzavírají jeden před druhým, místo aby se jeden druhému otevírali, tam společenství chybí živná půda, která by pomáhala, aby společenství rostlo a plodilo. Touto živnou půdou je pro společenství lidskost, kterou tady a teď prožíváme a připouštíme; lidství, které připouštíme a prožíváme jeden před druhým, jeden s druhým i před Bohem.

Jestliže jako člen řádu mám ve svém společenství místo, mám tam lidi, s nimiž mohu být tím, kdo jsem, kde mohu připustit a sdílet svou radost, smutek, zlost, vztek, beznaděj, vytržení, štěstí i zoufalství – pak život pulzuje, společenství žije, dýchá. Skutečný život ve společenství

může být tehdy, jestliže mohu mluvit o svých pochybnostech o Bohu, o svých pochybnostech o společenství, o svých pochybnostech o smyslu představených pro spravedlnost; jestliže mohu otevřeně promluvit o svých slabých stránkách. Život je tam, kde smím otevřeně hovořit o své snaze žít celibátně, o svém neustálém boji proti sebeukájení, o svých pocitech méněcennosti; kde na druhou stranu mohu s naprostou samozřejmostí a hrdostí mluvit o svých úspěších a krásných zážitcích; kde mohu realizovat svou touhu po větší intimitě.

Pokud je to všechno možné, je nejen možný skutečný život ve společenství, ale také se díky společným členům společenství a skrze ně člověk stává člověkem. Zároveň dochází k jakémusi pokračování toho, že se Bůh stává člověkem. Pokračujeme v procesu polidštění, který zahájil Ježíš. Spolu a jeden pro druhého. Jeden druhému činíme po právu tím, že naplňujeme svůj základní úkol: spolupůsobit na tom, aby pokračovalo polidštění zahájené Bohem, který na sebe vzal lidské tělo.

Všechno, co tu říkám o otevřenosti, ochotě skutečně se setkávat, platí také – a dokonce obzvlášť – pro sexualitu. V čem je důvod toho, že v našich společenstvích tak tabuizujeme téma sexuality, ba často se tváříme, jako by neměla žádnou roli, nebo alespoň nijak zvlášť významnou? Vždyť přitom všichni víme, že si tím něco předstíráme. My všichni – i řádové sestry, i kněží, i biskupové a sám papež – jsme sexuální bytosti. Jistě, nejsme jen a pouze sexuální bytosti. Význam, který sexualitě přisoudil Sigmund Freud, je navíc jednostranný a nepřijatý. Sexualita nicméně náleží k našemu plnému lidství. Díkybohu za ni! Kdo se snaží zastírat si ji, ten si nejen něco předstírá, když se domnívá, že nemusí mít ve svém životě se sexualitou nic společného, ale tím nechává zahálet jednu z nejužitečnějších sil, místo aby ji využil pro svůj život, a právě pro život v celibátu, aby mu dala své plody. Společenství, v němž se nevyskytuje sexualita, v němž se o lidské sexualitě

vůbec nemluví, takovému společenství schází mnoho života a životnosti.

Proto je zapotřebí atmosféru, v níž je dovoleno a usnadněno hovořit i o své sexualitě, připustit a rozvíjet ji. Kde je to možné, tam si zásadním, podstatným způsobem vycházíme vstříc. Vycházíme vzájemně vstříc své základní potřebě, základní touze: toužebnému přání moci se plně rozvinout jako člověk, jako muž a žena. A je-li to možné, má to pozitivní účinky na to, jak se sami cítíme, na vzájemné styky i na vztah k Bohu. Jestliže přitakávám své sexualitě, jestliže mohu říci samozřejmě „ano“, pak tím zároveň přitakávám té stránce a té hlubině v sobě, která má naprosto rozhodující význam pro akceptování významných, hlubokých, niterných a v tomto smyslu intimních vztahů k mým bližním (mezi nimi k řádovým sestrám či bratřím), ale také k Bohu. Teprve pak mě může uchvátit něco takového jako inkarnovaná spiritualita. Spiritualita, která může vonět i kadidlem, ale na níž zároveň ulpívá též pozemská tíže; která postupuje každodenní skutečností; která dává křídla erotu, dává mu pestrost a štávu.

Podpora duchovního zdraví kněží a řeholníků

K zabránění sexuálnímu zneužívání může přispívat psychické zdraví kněží a členů řádů. Na prvním místě jsou zde dvě věci: schopnost intimity a zážitek intimity. Vztahy, které umožňují zážitek intimity, v nichž kněží a členové řeholního společenství skutečně cítí bezpečí a plodnost, mohou poskytovat ochranu před potenciálním sexuálním zneužíváním.

Psychické zdraví člena řádu nebo kněze závisí mimo jiné na teologii či spiritualitě řádu nebo diecéze. Je pro odpovědné osoby osobní volba jednotlivého kněze či člena řádu stejně důležitá jako jejich služba pro druhé? Je spiritualita daného řádu duchovností, která si všímá

psychického, tělesného a duchovního zdraví svých členů a duchovních správců, a přičiňuje se o to, aby tato stránka nepřicházela zkrátka? Nebo je to duchovnost, jejímž výsledkem je to, že členové společenství se opotřebovávají prací? Spiritualita, která posvěcuje vykořisťování sebe samého? Spiritualita, která – a to je to hlavní – přispívá ke zneužívání sebe samého?

Celibátní přátelské vztahy

Pro celibátně žijící kněze, kteří nežijí ve společenství, mají značný význam přátelé, kteří zároveň nejsou životními partnery. Sandra Schneidersová říká, „že přátelství je pro člověka žijícího v celibátu charakteristickou cestou k lidské intimitě, je to svého druhu sakramentum celibátní lásky“. Dále píše: „Přátelé jsou lidé, s nimiž můžeme být sami sebou, před nimiž nemusíme nic předstírat, jejichž vztah k nám není určován naší rolí a předepsanými očekáváními. Mezi přáteli můžeme, ba musíme ... odhodit masku, kterou mnozí ... nosili až příliš dlouho, takže už ji nakonec ani nejsou schopni rozlišit od svého pravého bytostného Já. S přáteli sdílíme nejen nápady, projekty a věci, nýbrž i sami sebe. S přáteli můžeme mluvit o sobě samých, o svých pocitech, úzkostech a nadějích. Nepotřebujeme ani ‚otevření‘, ani ‚omluvu‘, abychom mohli vyjít zpoza svých obranných valů, které nás nutnost přiměla zřídít, abychom mohli v každodenním životě jednat a pracovat s lidmi, kteří jsou nám relativně cizí. Když jsme s přáteli, jsme vždy zranitelní, ale nikdy v nebezpečí... Přátelé jsou lidé, kteří se starají jeden o druhého. Ne snad proto, že by museli, nebo proto, že se to od nich očekává, ale prostě proto, že nemohou jinak. Když jsme zraněni, cítí také oni bolest. Když jsme šťastní, jsou i oni šťastní. Přítel či přítelkyně celibátně žijícího člověka mu nemůže být možná po boku v každém utrpení a v každé radosti. Odpovědnost, která vyrůstá

z životního rozhodnutí pro celibát, může takovou psychickou blízkost znemožňovat i v opravdové nouzi. Svou roli v tom hrají i další faktory, jako je prostorová blízkost. Zároveň víme, že přítel či přítelkyně je s námi, ať právě je kdekoli. Z lidského hlediska nejsme sami. Tato skutečnost však nevyklučuje poznání, které tak podstatně náleží ke zkušenosti celibátu: že nejsme v životě druhého člověka tím prvním ze všech, prvním a jedinou láskou v jeho životě. Přesto se nám dostává pomoci krok za krokem, abychom tento poznatek vnesli také do lásky, která je u nás na prvním místě. Do lásky ke Kristu. Tak se osamělost celibátního života nestane hořkou izolací, nýbrž poroste ke zralosti; skutečná lidská láska tuto osamělost oslazuje a prohlubuje, láska, která není posedlá ani majetnická, nýbrž pravá a intenzivní... Přátelské vztahy jsou záměrně utvářeny lidmi, kteří dospěli k takové lidské zralosti, že jsou schopni intimity.“ (Schneiders, 1986)

Přátelství, erós a sexus

Má činnost psychoterapeuta v Recollectio-Haus opatství Münsterschwarzach, což je zařízení pro kněze, řeholníky a církevně úřední zaměstnance a zaměstnankyně, s sebou přináší také to, že se stále znovu dostává na přetřes téma života bez manželství. Pro mě je přitom vždy důležité poukázat na to, že vzdát se genitální sexuality a krásných zážitků s ní spojených sice může znamenat velké sebeomezení, ale toto sebeomezení nemusí nutně vést k tomu, že člověk psychicky onemocní. Nebezpečí, že někdo duševně onemocní, vzniká spíše u toho, kdo se po dlouhou dobu, nebo dokonce po celý život musí vzdávat zážitku intimity.

Intimitu můžeme zakoušet rozličnými způsoby a zcela různě. Může to být v otevřeném rozhovoru charakterizovaném důvěrou, ve chvílích, kdy se vnitřně obrácíme k Bohu, může to být, když s někým

společně prožíváme západ slunce, může to být v sexuálním setkání. Srdcem přátelství je mimo jiné prožitek intimity. Je tady člověk, který pro mě obzvlášť hodně znamená a pro něhož také já obzvlášť mnoho znamenám. Je to člověk, kterému se mohu s důvěrou svěřit, jemuž se mohu ukázat takový, jaký jsem. Před ním se nemusím skrývat. S ním mohu hovořit o svých nadějích i svých nejhlubších úzkostech. Je to osoba, která mě drží, která je tu pro mě. I když není tělesně přítomna, je mi nablízku.

Přátelství s tímto člověkem obohacuje můj život. Oživuje mě. Probouzí ve mně stránky, pocity a energie, kterých bych nemohl využít, kdybych nežil v tomto přátelství. Skrze přátelství se může ještě lépe projevit, vyjádřit má životní síla. Od této životní síly není daleko k erótu, onomu silovému zdroji v nás, jemuž jde o to, aby zkrášlil náš život, dodal mu pestrosti, zdokonalil jej. Když erós připustíme, vnáší do přátelství barvu, radost a chuť.

Někdy nás může také zavést k přátelství. To když nás upozorní na druhého člověka, který nás přitahuje, který nás fascinuje. Oživující smyslová zkušenost, která vnáší erós do našeho života, pokud ho v našem přátelství připustíme, to je něco, co máme přijmout. Je to dar. Je to milost.

Láska se v přátelství projevuje mimo jiné v tom, že jsou jeden pro druhého, ve vzájemné věrnosti, ve vzájemné odpovědnosti a vzájemném respektu. Na charakteru přátelství závisí, do jaké míry v něm má své místo také zážitek sexuality. Jsou přátelské vztahy, které jsou od samého začátku založené na tom, že v nich sexualita, pokud ji chápeme jako sexualitu genitální, nemá sebemenší místo. Ne proto, že by tyto dva přátelé měli negativní postoj k sexualitě, ale proto, že by to vzhledem k charakteru jejich přátelského vztahu nebylo namístě, nebo proto, že by se dostali do rozporu s jinými životními rozhodnutími a závazky.

Že se má člověk vzdát genitální sexuality, ovšem neznamená, že by musel rezignovat na sexualitu vůbec. V této souvislosti je důležité vidět sexualitu širě. Naše sexualita má kromě rozplodovací funkce také funkci komunikační. Je to prostředek seznamování, výměny sdělení, dorozumění. Razí cestu vztahu, svádí lidi dohromady. I v pouhém letmém setkání dvou lidí může být přítomna sexualita, když na sebe dva lidé pohlédnou a pocítí, že z jednoho na druhého přeskočila jiskra. Sexualitu můžeme prožívat jako mravenčení, když se zamilujeme. Dále je sexualita jedním z nejmocnějších nositelů erótu a jeho touhy po prohloubení, povznesení a poznání. Nakonec je také ve službách naší potřeby bezpečí, přijetí, blízkosti a intimity, což jsou znaky přátelství.

Podstatné je, aby i přátelství, ve kterém se vědomě zříkáme genitálně prožívané sexuality, bylo otevřené smyslovosti, erótu a sexu. Známe lidi, kteří žijí v celibátním přátelství a dokázali integrovat svůj erós a svou sexualitu způsobem, který přináší plody jim samým i jejich okolí. Vyzařuje z nich smyslovost, smyslnost a erotika; z toho je znát, že se těmito lidem podařilo prožívat a oduševňovat svůj erós a svou sexualitu způsobem, který je podněcuje a podporuje.

Vytvoření hierarchie vztahů

Pro každého z nás je důležité, aby pro sebe našel formy, v nichž může zakoušet intimitu. Ať je to v partnerství, nebo ve společenství. Musí existovat místa a musí být lidé, v jejichž přítomnosti nás zahřeje u srdce. Intimitu zakouším v setkání se sebou samým, když jsem u sebe doma, v setkání s jinými lidmi, a také v setkání s Bohem. Henri Nouwen v této souvislosti mluví o „hierarchii vztahů“. Říká k tomu: „V nejniternější sféře svého života nalézám člověka, který je mi nejbližší. Kolem této intimní sféry se prostírá okruh mé rodiny a mých blízkých přátel. Potom, v poněkud větší vzdálenosti od středu,

jsou zařazeni příbuzní a známí, a ještě dále venku jsou moji kolegové z práce a obchodu. Vím také ještě o širokém okruhu lidí, které někdy ani neznám jménem, ale kteří přece jen nějak patří k tomu světu, jemuž říkám „můj svět“. Tak jsem obklopen koncentrickými kruhy, na jejichž hranicích stavím stráž, které bděle zkoumají, koho připustím do jaké blízkosti... A je též místo, kam nemůže vstoupit nikdo, kde jsem naprosto pro sebe samého, kde udržuji svou vlastní, nejniternější soukromou sféru. To je místo, kde se mohu setkat s Bohem.“ (Nouwen, 1992, s. 128n.)

Zážitek blízkosti ve vztahu k Bohu

Další ze základních kamenů zdravého celibátního života a kultury života v celibátu je naše zapojení do sítě vztahů. Pěstujeme přátelství, která umožňují udržování hlubokých a niterných vazeb k druhým lidem. Patří sem též intimita s Bohem. Sandra Schneidersová o tom říká: „Konkrétně to znamená, že základním předpokladem smysluplné celibátní existence je formování života v modlitbě, hluboké zakořenění v tomto životě a jednoznačné rozhodnutí pro jeho další rozvíjení nezávisle na možných překážkách. Kněží a řeholníci, kteří ve věku 40 nebo 50 let dojdou k nutnému poznání, že jejich dosavadní život s modlitbou znamenal pravidelné plnění povinnosti, což byla vcelku velice nudná záležitost bez událostí, záležitost, na níž se nikdy duševně neangažovali a v níž nikdy neobjevili žádný význam, nemluvě o uspokojení nebo naplnění – tito kněží a řeholníci v téže době často přicházejí na to, že jejich život je silně charakterizován samotou. Jsou chronicky deprimovaní a nemají energii nebo motivaci pro cokoli dalšího, nebo zjišťují, že jejich sexuální pudy se úplně vymkly jejich kontrole. Vlastně by tito lidé měli děkovat Bohu za to, že se symptomy staly do té míry bolestnými a bolestivými, až konečně

došlo k tomu, že se problém musí začít řešit. Pro život v celibátu není podstatné svědomité dodržování rutinního běhu dne. Pro celibátní život je podstatná intimita s Bohem, prožívané sjednocení s Jedním. S Jedním, o němž víme (ne snad myslíme nebo věříme, nýbrž víme), že nás jedinečným způsobem něžně miluje. Způsobem, který nemůžeme nikomu jinému sdělit, který je však darem pro hlubinu našeho srdce. To neznamená, že bychom měli modlitbu změnit ve vyhledávání neobvyklých zážitků. Spíše je to výzva, abychom se stali lidmi hluboké modlitby, kteří vědí, že Boží věrnost vůči nám přesahuje veškerou naši představivost a že Bůh dokáže ukojit naše nejhlubší lidské touhy takovým způsobem, jež si nedokážeme představit ani popsat.“ (Schneiders, 1986, s. 218n.)

Nábožensky motivovaný život bez manželství je nemyslitelný bez kultury modlitby. Partnerský vztah končí, když spolu partneři přestali mluvit, když už si vzájemně nesdělují své naděje, své úzkosti, svá přání a své starosti. Pro manželství a rodinu je důležité společné stolování, společné slavení svátků a podobně.

Řeholník, řeholnice nebo kněz, kteří žijí bez manželství, musí znát svůj pevně daný čas, který mají domluvený s Bohem a v němž pěstují svůj vztah k Bohu. Pokud dotyčná osoba takové dané časy nemá nebo je opomíjí, časem se jí děje totéž co manželským partnerům, kteří už nemají čas na to, aby spolu hovořili. Průměrná doba, po kterou spolu manželští partneři – podle průzkumu – denně mluví, je prý dnes sedm minut. Domnívám se, že je mnoho kněží, kteří jsou ještě pod tímto průměrným časem sedmi minut, pokud jde o jejich osobní rozmluvy s Bohem. Myslím tím ony chvíle, kdy skutečně osobně hovoří s Bohem jako ty a ty. Vybavuje se mi jeden výrok Martina Bubera, jenž zní: „Znám lidi, kteří se rozplývají v ‚sociální činnosti‘ a nikdy nepromluvíli s člověkem jako bytostí s bytostí.“ Je zkrátka rozdíl v tom, jestli se tak říkajíc rozplývám v řečech o spiritualitě a ve službě věci Boží, nebo jestli mám opakovaně také chvíle, kdy se dostávám do přímého

osobního rozhovoru s Bohem a do bezprostředního osobního vztahu k Bohu. Takový osobní, niterný, bezprostřední vztah k Bohu je tím, co má dokázat unést celibátně žijící kněz, a ne pouze – někdy jistě smysluplné – zaobírání se náboženskými záležitostmi, hovory o Bohu atd.

„Intimita s Bohem není jen jednou z cest ke smysluplnému životu kněze nebo člena řádu. Je to cesta jediná. Pro kněze a řeholníky je intimita s Bohem tak zásadně důležitá jako intimita s manželským partnerem či vdanou, ženatým člověkem, a to z téhož důvodu.“ (Schneiders, 1986, s. 218) Denní osobní setkávání celibátně žijícího kněze s Bohem – doufejme, že častější než jednou denně – je srovnatelné s polibkem, který si dávají manželští partneři. „Opilá polibkem jeho úst; polibek je modlitba.“ Tak by se mohl podle Wilhelma Gößmanna (1998, s. 325) literárně převést začátek Písně písní. Jestliže někdo nemá čas na intimní setkání s Bohem, jestliže o ně přestal mít zájem, je to varovný signál, že ve vztahu něco nefunguje. Pak ale také přestává fungovat fundament, na kterém musí stát život v celibátu a kultura celibátního života.

Erós, agapé a sebeodevzdání

Ať žijeme ve vztahu, nebo celibátně, potřebujeme mít ke své sexualitě pozitivní postoj a musíme jej mít i ke svému erótu, který přichází ruku v ruce s agapé, sebeobětavou, nezištnou láskou. Je to nutné, abychom mohli využít svou sexualitu pro schopnost sebetranscendování a sebeodevzdání, abychom z ní mohli udělat něco plodného.

Známý je Nietzscheho výrok, že křesťanství dalo erótu vypít jedu. Erós se často ztotožňuje se sexualitou, pokud se neztotožňuje jednostranně přímo s prostředím Eros-Center. Je třeba vzít si k srdci slova Adolfa Köberleho: „Předem si uzavíráme a odmítáme přístup

k fenoménu erótu, pokud jej ztotožňujeme pouze s erotikou, nebo dokonce se sexualitou. Erós má jistě také živý cit pro potěšení, které vzniká ze setkání muže a ženy, ale rozhodně v tom není celý.“ (Köberle 1992, s. 128n.)

Erós jako dar života

Erós může začínat již u takových věcí, jako je způsob, jímž prostřu ke snídani, nebo jaké hudbě dávám přednost. Ve dvanáctitónové hudbě kupříkladu já osobně nemohu – na rozdíl od Mozartovy hudby – objevit erós. Erós objevuji v mnoha barokních kostelech, ne však ve sterilitosti mnoha učeben a poslucháren, které postrádají fantazii.

V Platónově spise „Hostina“ se s Erótem setkáváme jako s dítětem otce jménem Poros (Dostatek) a matky jménem Penia (Nouze). Od otce má Erós element překypování, bohatství, které se rozdává. Po matce získal jako součást své bytosti utrpení nedokonalosti a žádostivou touhu po doplnění, po scelení, po sjednocení s absolutněm.

Když jsem pro erós vnímavý, nechávám jej vstupovat do své duše a svého srdce. Nechávám jej, aby mi dodal křídla. Hlásí se v setkání s určitou osobou, v úvahách, ve snu. Když se na mě podívá určitá žena, uvádí mě erós ve zmatek nebo ve mně vyvolává fascinaci. Oživuje můj fantazijní svět a poskytuje mi zážitky, které mě otevírají a které se na mě snášejí jako dlouho očekávaný déšť.

Jestliže připouštím erós ve svém životě a jednání, vnáší mi do života barevnost, radost, dodává mu chuť. Erós náš život svažuje a přispívá k jeho prohloubení a uzemnění. Je jako míza života. Bez této zkušenosti bychom byli poloviční, jako odříznutí od života. Trvali bychom vlastně jen svým rozumem či svým mozkiem. Platila by o nás Goethova slova: „Ubohý člověk, na kterém je hlava vším.“ Bez erótu se rovnáme zakrslému stromu, jehož život je bez šťávy a síly.

Oživující smyslová zkušenost, která vstupuje do našeho života, pokud do něj vpouštíme erós, je cosi, čemu máme přitakat. Je to dar. Je to milost. Setkání s erótem se rovná setkání s pramenem, který nám dává a umožňuje živost, intuitivní prožívání, hlubokou vášeň a niterné uchvácení. Jsme-li otevřeni pro erós, může oduševnit všechno v nás i kolem nás svým dotekem – naši politiku, vzájemný styk na pracovišti, náhodná setkání na ulici, společný pobyt ve škole a v obci.

Erós chce dodávat našemu životu šťávu a barvy. Chce potěšit naše srdce a naši duši. Chce v nás probouzet radost z krásna. Chce nás stále znovu zvát k tanci života. Erós nás přivádí k zážitkům, které nás vyvádějí nad nás samé. Tak nás táhne i k samotnému Bohu. Protestantský teolog Paul Tillich říká (citováno podle: Irwin, 1991, s. 1): „My jsme v Platónových stopách definovali erós jako hnací sílu v každé kulturní kreativitě a v každém mysticismu. Jakožto takové síle přísluší erótu význam božsko-lidské síly.“

Když se erós sloučí s agapé, může vést agapé k sebeodevzdání – odevzdanost lidem a odevzdanost Bohu. Rovněž realizace hlavního přikázání Starého a Nového zákona a jeho prodchnutí životem se mohou dít jedině s pomocí eróta. „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, celou svou duší, celou svou silou a celou svou myslí“ (Lk 10, 27).

Pro duchovního spisovatele a kněze Henriho Nouwena bylo například důležité, aby stál za svou homosexualitou a za svými homosexuálními pocity, a také aby jako kněz skutečně žil v celibátu. Protože se přiznal ke svým pocitům a přijal k nim pozitivní postoj, podařilo se mu připustit si svou sexualitu a dokázat využívat síly, kterou mu dodává. Dokonce se mu podařilo učinit své homosexuální pocity plodnými pro hlubší duchovní život. Nechal si namalovat ikonu, na níž je zobrazen Ježíšův nejmilejší učedník, jak přistupuje k Ježíšovi a sklání se před ním. Tuto ikonu s názvem „Kristus ženich“ umístil naproti svému loži. Když pocítil svou sexualitu, její žhnutí a pálení, její

žádostivost, už nepředstíral, jako by to neexistovalo. Naopak, připustil si to a se vši svou žádostivostí se přidržel Krista, svého ženicha. Protože si stál za svou homosexualitou a svými homosexuálními pocity, mohl ze své sexuality udělat něco plodného pro prohloubení vztahu s Ježíšem.

Stinná stránka erótu a uspokojení

Erós a uspokojení mají samozřejmě i svou stinnou stránku. To když erós získá převahu, když nezná mezí, když se jím necháváme unášet. Když se zvědavost, okřídlena erótem, zvrhá ve voyeurismus, jímž se udržujeme v distanci. Když naše touha po nesplnitelném končí ve slepé uličce pornografie. Pak se setkáváme s jeho stinnou stránkou. Pak je zrušeno ono vzepětí, které probouzí zdravý erós, jenž nás chce vést k živosti a sebeodevzdání.

Erós a uspokojení však mají přispívat k oživení našeho života. Mají nám pomáhat, abychom žili tady a teď, abychom se dokázali oddat a odevzdat. Vždyť jen tehdy můžeme zakusit a využít plnost života. Erós a uspokojení nemají a nesmějí být zneužívány k tomu, abychom unikali životu, okamžiku a odpovědnosti za svůj život i za život druhých.

Jak píše James D. a Evelyn Whiteheadovi (2009, s. 172), děje se to, když se v časech, které jsou pro nás tíživé, oddáváme požitku ukájení, které nám může poskytnout jídlo, alkohol a sex – v naději, že svůj špatný pocit učiníme snesitelnějším. Často se stane, že se těmto údajným radostem oddáváme stále znovu a stále více, a náš nepřijemný pocit a nepokoj přitom nemizí. Místo toho se naopak ještě zvětšuje. Cesta k závislosti je tím připravena. Uspokojení tohoto druhu nepřispívají k tomu, že bychom více a intenzivněji žili v přítomnosti. Jsou naopak ve službách marné snahy o uhašení naší duševní bolesti.

Časem ztrácejí svou funkci zážitků, které nám dávají život a přivádějí nás do přítomnosti.

Duchovnost je zároveň péče o naše psychické zdraví, probouzí v nás pozitivní poměr k erótu a uspokojení, podporuje tuto sílu, která nám dává život, která nás zpřítomňuje. Taková duchovnost zná i stinné stránky erótu, když nás uspokojování odvádí od nás samých i od druhých, už nás nepřivádí do přítomnosti, nebohacuje nás, nedává nás do služeb druhým. Úkolem spirituality je motivovat nás k připuštění erótu a k uspokojení. K tomu, abychom se erótu a uspokojení zcela nevzdávali ze strachu, že by nás mohly přemoci.

Spiritualita straní životu, živosti, životu tady a teď, oddanosti. Chorobná závislost je na straně odcizení, smrti, nepřítomnosti, izolace. Chorobně závislý člověk není ve svém těle. Jeho tělo tudíž trpí, protože je neobývané. Odtud pochází onen hrozný pocit, že člověk skomírá.

4. KAPITOLA

CELIBÁT A SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

Jedna z otázek, které se vynořují, když jde o sexuální zneužívání nezletilých kněžími, se týká možné souvislosti mezi sexuálním zneužíváním a celibátem. V posouzení tohoto problému se mínění rozcházejí. Proto je zapotřebí diferencovaného pohledu, máme-li se vyhnout obecným, jednostranným výrokům. Nesoudily by spravedlivě o podstatě celibátu a jeho hodnotě a nebraly by v úvahu též potenciální negativní aspekty, které se v souvislosti s celibátem mohou projevat.

Existuje souvislost mezi celibátem a sexuálním zneužíváním?

Znovu a znovu se klade otázka, zda existuje nějaká souvislost mezi celibátem a sexuálním zneužíváním nezletilých kněžími. Jedni takovou souvislost vehementně popírají, jiní naopak spatřují v celibátu podstatnou příčinu. Obě skupiny si to příliš zjednodušují. Bezprostřední spojení mezi celibátem a sexuálním zneužíváním v tom smyslu, že by